

เครื่องมือประเมินและส่งเสริมพัฒนาการ เด็กปฐมวัย กลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง ชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง

โดย ศูนย์อนามัยกลุ่มชาติพันธุ์ ชายขอบและแรงงานข้ามชาติ
กรมอนามัย

“

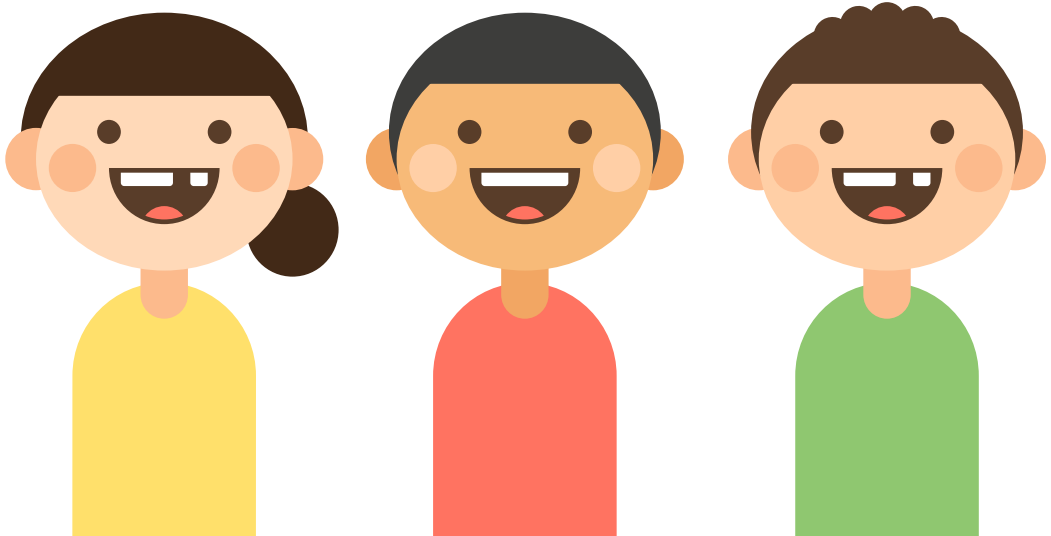
เด็กแรกเกิด - 5 ปี ในพื้นที่อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ และในพื้นที่ชุมชนบนพื้นที่สูง ราว ๆ ทั้งสิ้น 3,407 คน ไม่มีเครื่องมือประเมินและส่งเสริมพัฒนาการเด็กที่เหมาะสม ทำให้เด็กขาดการได้รับการประเมินพัฒนาการ ซึ่งส่งผลต่อเด็กในอนาคตได้ ดังนั้น ศูนย์อนามัยกลุ่มชาติพันธุ์ ชายขอบและแรงงานข้ามชาติ กรมอนามัย ได้พัฒนาและปรับปรุงเครื่องมือเครื่องมือสำหรับการตรวจพัฒนาการเด็กในพื้นที่แบบภาพพลิก DSPM: HL (Developmental Surveillance & Promotion Manual: Highlander) ในลักษณะที่เป็นสื่อรูปภาพที่เข้ากับวิถีชีวิตของชุมชนขึ้นมา เพื่อให้ผู้ปกครองดูภาพแล้วสามารถตรวจพัฒนาการเด็กด้วยตนเองได้ทันที โดยมีเจ้าหน้าที่สาธารณสุข และครู เป็นผู้ช่วย ซึ่งจากการใช้เครื่องมือดังกล่าวสามารถลดระยะเวลาการประเมินพัฒนาการจาก 25 นาที เหลือ 12 นาที เนื่องจากพ่อแม่เป็นผู้ประเมินเองจึงไม่เกิดปัญหาเด็กกลัวเจ้าหน้าที่ นอกจากนี้เด็กร้อยละ 18.67 ที่ประเมินแล้วพบว่ามีความสงสัยว่าพัฒนาการล่าช้า จะได้รับการดูแลส่งเสริมพัฒนาการต่อไป

”

เด็กชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง...กับการประเมินพัฒนาการ

เด็กชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง ชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง มีถิ่นที่อยู่อาศัยในพื้นที่ห่างไกล ทิวทัศน์ดาร ขาดการเข้าถึงบริการสาธารณสุขอย่างทั่วถึง จากการประเมินสภาวะสุขภาพ เด็กแรกเกิด - 5 ปีโดยสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่ ในพื้นที่อำเภออมก๋อย ซึ่งเป็นพื้นที่ดำเนินโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตามแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร ตามพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ปี พ.ศ. 2559 - 2560 พบว่ามีเด็กแรกเกิด - 5 ปี ทั้งสิ้น 3,407 คน ได้รับการคัดกรองพัฒนาการ ร้อยละ 79.25 (2,700 คน) พบพัฒนาการสมวัย ร้อยละ 82.89 (2,238 คน) สงสัยพัฒนาการล่าช้า ร้อยละ 17.11 (462 คน) ได้รับการกระตุ้นพัฒนาการร้อยละ 44.80 และพบว่าพัฒนาการที่ล่าช้า ได้แก่ พัฒนาการด้านการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กและสติปัญญา (Fine Motor Skills :FL) ซึ่งเป็นการเคลื่อนไหวส่วนของกล้ามเนื้อมือ และพัฒนาด้านความเข้าใจภาษา (Receptive Language Skills :RL) ผู้ปกครองของเด็กแรกเกิด - 5 ปี ในพื้นที่ดังกล่าวไม่มีเครื่องมือประเมินและส่งเสริมพัฒนาการเด็กที่เหมาะสม เนื่องจากไม่ได้เรียนหนังสือ จึงสื่อสารอ่านหรือเขียนภาษาไทยไม่ได้ ประกอบกับสภาพความห่างไกลทุรกันดาร การคมนาคมไม่สะดวกและยากลำบาก ในหลายพื้นที่แทบจะตัดขาดจากโลกภายนอก ทำให้เด็กไม่ได้รับการประเมินพัฒนาการ ส่งผลกระทบต่อพัฒนาการเด็กในอนาคต หากพัฒนาการด้านใดด้านหนึ่งผิดปกติแล้วไม่ได้การกระตุ้นและส่งเสริมอย่างถูกต้อง

เครื่องมือในการประเมินพัฒนาการเด็ก

การพัฒนาเครื่องมือการประเมินพัฒนาการเด็กมีแนวคิดเพื่อให้พ่อแม่ ผู้ปกครอง กลุ่มชาติพันธุ์ ชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ได้มีเครื่องมือประเมินและส่งเสริมพัฒนาการเด็กแบบง่าย ๆ อยู่ที่บ้าน ซึ่งเดิมเครื่องมือการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย สำหรับเจ้าหน้าที่สาธารณสุข (DSPM) มีรายละเอียดมากและเข้าใจยาก ศูนย์อนามัย กลุ่มชาติพันธุ์ ชายขอบ และแรงงานข้ามชาติ กรมอนามัย จึงได้พัฒนาเครื่องมือการประเมินเป็นสื่อรูปภาพ เพื่อลดระยะเวลาในการอ่านตัวหนังสือ ทำให้เข้าใจและทำให้ตรวจพัฒนาการได้รวดเร็ว เข้าใจง่ายขึ้นซึ่งมีการปรับปรุงเครื่องมือได้แก่ “ภาพพลิก” เพื่อใช้ในการประเมินและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย สำหรับให้พ่อแม่ผู้ปกครองในการประเมินและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย ในแต่ละช่วงอายุได้เอง เพื่อประเมินพัฒนาการเด็กได้ในเบื้องต้น ลดปัญหาพัฒนาการเด็กปฐมวัยล่าช้า

ตารางที่ 1 ผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดทำเครื่องมือประเมินพัฒนาการเด็ก

ผู้มีส่วนร่วมในการออกแบบและดำเนินการ	ความเกี่ยวข้องในการดำเนินการ
พ่อแม่ผู้ปกครอง	- ให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการพัฒนาเครื่องมือ - ให้ข้อคิดเห็นต่อความพึงพอใจในการใช้เครื่องมือ
เจ้าหน้าที่สาธารณสุข	- ให้ข้อคิดเห็นในการพัฒนาเครื่องมือ - ร่วมดำเนินการในทุกขั้นตอนของการพัฒนา และปรับปรุงเครื่องมือ
ครูอาสาสมัครครูพี่เลี้ยงเด็ก	- ให้ข้อคิดเห็นในการพัฒนาเครื่องมือ - ร่วมในการทดสอบ และปรับปรุงเครื่องมือ
นักกิจกรรมบำบัด	- ให้ข้อคิดเห็นในการพัฒนาเครื่องมือ - ร่วมในการทดสอบ และปรับปรุงเครื่องมือ
ที่ปรึกษา (ผู้เชี่ยวชาญด้านพัฒนาการและพฤติกรรมเด็ก)	- ให้คำแนะนำ และปรับปรุงเครื่องมือให้ถูกต้องตามหลักการตรวจประเมินพัฒนาการเด็ก

การพัฒนาเครื่องมือ การประเมินพัฒนาการเด็ก

จากการดำเนินการจัดทำเครื่องมือประเมินและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย (0 - 5 ปี) กลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง ชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง มีการจัดทำในลักษณะของ “ภาพพลิก” ตั้งโต๊ะ ขนาด A4 มีจำนวน 117 หน้า ประกอบด้วยวิธีการประเมินและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย จำนวน 5 ด้าน ทั้งหมด 19 ช่วงอายุ ประกอบด้วย ด้านการเคลื่อนไหว ด้านการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กและสติปัญญา ด้านการเข้าใจภาษา และด้านการช่วยเหลือตัวเอง และสังคม ทำให้เด็กสร้างความรู้ ความเข้าใจ ต่อการประเมินและส่งเสริมพัฒนาการ ซึ่งขนาดของเครื่องมือภาพพลิก มีความกะทัดรัด สะดวกในการพกพา ใช้ภาษาไทยในการสื่อสารและใช้รูปถ่ายจริงของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงเป็นภาพประกอบในเครื่องมือ ซึ่งพ่อแม่ผู้ปกครองที่ไม่สามารถเข้าใจในภาษาไทย สามารถใช้เครื่องมือดังกล่าว และได้รับความสะดวกสบาย สร้างความเข้าใจที่ถูกต้องให้กับผู้ปกครอง เพื่อทำการประเมินพัฒนาการได้อย่างรวดเร็ว และแม่นยำมากขึ้น

เครื่องมือเพื่อใช้ประเมินพัฒนาการเด็กในด้านการเข้าใจภาษา (Receptive Language , RL)

พัฒนาการด้านการเข้าใจภาษา Receptive Language (RL)

อายุ 16 เดือน (1ปี 4เดือน) - 17 เดือน (1ปี 5เดือน)

ช่วงอายุของเด็ก

วิธีการประเมิน

ผลกรประเมิน

ทำตามคำสั่งง่าย โดยไม่มีทางเลือกตอบ

เด็กสามารถแสดงอาการที่สนใจสิ่งของอย่างน้อย 1 ตัวได้ โดยผู้ประเมินมีมือแสดงคำสั่งอย่างถูกต้อง

ทำได้

ทำไม่ได้

ไม่พบเจ้าหน้าที่สาธารณสุขทุกถิ่น

อุปกรณ์

คู่มือในการประเมินพัฒนาการเด็ก